

ШКОЛСКИЙ ЛИСТЪ.

Одъ овога листа излазе свакога месеца по четири броя. —
Цена му е на год. 4 ф. на по године 2 ф. на четвртъ год. 1 ф. а. вр.

БРОЙ 30. У Новоме Саду, 12. августа 1859. **ГОД. II.**

Планъ за Історію нашихъ народныхъ школа у Аустрійскомъ царству.

У 25. брою овогъ шк. листа, чланакъ онай: „Како су стаяли наши учители пре 100. и више година“, (изъ Протокола Будимскога Танача,) одъ велике е занимливости за оне, кои се о школскимъ стварма радо баве.

Изъ таквихъ података као што е тай речевый чланакъ, могла бы се нека мала Історіа народныхъ нашихъ малыхъ школа овде у Аустрійскомъ царству, извести. А то бы одъ велике корысти за насъ было, еръ бы онда могли сравнити станъ нашихъ школа свію преѣшньихъ времена, и изъ свію предела у Аустрији гди Србљи живе, са данашњимъ станъмъ; па би онда видли, ел' се гди — и колико одъ оныхъ времена до данасъ успѣло.

Ти податци были бы одъ прилике и овакви:

1. Какво е станъ нашихъ школа было пре преласка Патріарха Арс. Чарноевића у Аустр. државе, т. е. до 1690. године.

2. Какво е станъ было по преласку Патріарховомъ, за време докъ су наше нар. школе подъ управомъ свештенства были, т. е. одъ 1690.—1776. године.

3. Какво е станъ было нар. школа после подъ мірскимъ окружњимъ Директорима, и подъ управомъ Римокатоличкихъ школск. Надзирателя, т. е. одъ 1776.—

до 1810. год. докъ сирѣчь ніе постао нашегъ вѣроисповѣданія врховный школк. управитель, Урошъ Несторовиѣ.

4. Какво е станѣ было подѣ врховныма шк. управитльима одѣ 1810.—1848. год.

5. Станѣ нашихъ школа одѣ 1848.—1859. године докъ сирѣчь опетѣ ни су школе подпале подѣ Надзираніе Духовныхъ лица. И ово е у обште, а после и по особце:

а., Стаѣ нар. школе у Далмаціи, у свако доба до данасъ. б., у Хрватской по граници и провинціалу, в., у Славоніи, г., у Петроварад. Регименти, д., у Шайкашкомъ Батальону, е., у Панчевачкой Регименти, ж., у Белоцркванской, з., у Бараньи, и Будимскомъ пределу пре и после 1848. год. и., у Срему, Бачкой, и Банату.

Осымъ овога добро бы было, ко зна, да напише и пошлѣ и Біографіе мірск. шк. управителя, и то:

1., Оныхъ окружныхъ Директора одѣ 1776.—1810. као: Феодора Янковиѣ одѣ Миридва, — Стефана Вуиновскогъ, Авраама Мразовиѣ и т. д.

2. Оныхъ врховныхъ шк. Управителя одѣ 1810. год. као: Уроша Несторовиѣ, Ніколая Темишварій и Евгевія отѣ Бурковиѣ.

3. И оныхъ нима подручныхъ бывшихъ Окр. Директора, као: Георгія Петровиѣ, Байчевиѣ, Игнятовиѣ, Гершиѣ, Кенгелца, Др. Петра Јоанновиѣ и т. д.

Не бы излишно было, кадѣ бы имали пописѣ имена свію до садѣ бывшихъ Учителя Препарандіе; такоѣ и колико е кое године число Учителя изѣ Препарандіе изишло. — Ёли кадѣ сувише Учителя было, да нису могли до штаціе доѣи, и кадѣ е то било? — Ёли кадѣ оскудица у Учительима была, и кадѣ? — Найпосле какве су се гди кнѣиге училе на память, или читале, осимъ Часослова и Псалтира и т. д.

Овакви, и на ове наликъ податци најпре бы се по особце у шк. листу штампали, и изъ овога бы се после могла, као што е мало пре речено, нека мала Историја нашихъ народн. школа извести, чега смо се до садъ коначно лишавали.

Зато се сви любитељи нашихъ школа и народа умоляваю. когодъ таке податке или при руци има, или до њихъ доћи може, или е слушао ил' видіо како е гди било, да ихъ овамо уредничеству овогъ Листа употребленія ради пошлѣ.

Ѡ. Д.

Народне песме

за ученѣ на изусть.

I.

Шта да чини, ко мисли Божіи биши.

О човече праведниче! Еданъ Божіи службениче!
Ако мислишъ Божіи бити, Чини добро за живота,
Поштуј брата старијега, И тебе ће млађи твои: У
добру се не понеси, А у злу се не поништи, На
туђе се не лакоми; Ёрѣ, човече праведниче, Кадъ
човека самртъ вађе, Ништа съ собомъ не понесе,
Већ скрштене беле руке И праведна дела своя,

II.

Како се крсно име служи.

Свеца слави Српски цар Степане, Свеца слави,
светог Аранђела, Сву господу на свеца сазвао, Са-
звао е триста свештеника И дванаестъ велики вла-
дика, И четири стара проигумна. Лепо и е царе
посадио: Све колено еданъ до другога, А цар Сте-
панъ ладно вино служи, Господаромъ редомъ чашу
дае, Како царски валя и требуе Послужити крсно

*

име свое. Ал' беседе господа ришћанска: „Царь че-
 стити, огрејно сунце! „То е нама зазоръ и срамота,
 „Да ти нама ладно вино служишъ, „Него седи съ
 нама за трпезу, „Слугам' подай, нека вино служи.“
 Превари се Српски царь Степане, Те онъ седе съ
 њима за трпезу, А јошъ нив ня славе напио, А за-
 иста ни метанисао, Слугам' даде, да му вино служи,
 Да му слуге крсно име служи, Не послужи крсно име
 свое, Еданъ данакъ, како еданъ часакъ. Докъ царь
 Степанъ на ногу стояше, Стајаше му свети Аранѣо,
 Стајаше му на десномъ рамену, Милуе га криломъ по
 образу; Кадъ царь Степанъ седе за трпезу, Расрди
 се свети Аранѣо, Уд'ри цара криломъ по образу,
 Па отиде изъ царева двора. То изъ двора нико не
 видео, Разма еданъ калуѣере стари, Па онъ проли
 сузе низъ образе; Гледали га цареви дворјани, Пак
 су њму тио беседили: „Што е тебе, стари калуѣе-
 ре? „Шта т' е мало у цареву двору? „Ил' т' е ма-
 ло изест, ил' попити? „Или си се, стари, препануо,
 „Царь ти неће милостивъ дати?“ Ал' беседи стари
 калуѣере: „Проѣте ме се, цареви дворјани! „Ни ми
 мало изест ни попити, „Нитя самъ се стараць пре-
 пануо, „Што м' царь неће милостивъ дати; „Него
 виде, што видео нисамъ: „Докъ царь Степанъ на но-
 гу стајаше, „Стајаше му свети Аранѣо, „Стајаше му
 на десномъ рамену, „Милуе га криломъ по образу;
 „Кадъ царь Степанъ седе за трпезу, „Расрди се све-
 ти Аранѣо, „Уд'ри цара криломъ по образу, „Па
 отиде изъ царева двора.“ То дворјани цару доказаше,
 Онда царе на ноге устаде, И подиже триста свеште-
 ника, И дванаестъ велики владика, И четири стара
 проигумна; Те узеше књиге цароставне, Те чатише
 велике молитве И држаше велика бденія За три да-
 на и три ноћи тавне; Моле с' Богу и свет' Аранѣлу,
 Те се на то едва смиловао, Смиловао свети Аранѣле,

Те е цару греке опростио, Што е царе сео за тр-
Уцезу, А јошъ ние ни славе напио, А заиста ни ме-
танисао.

Парна машина.

(Една лекција изъ физике.)

Јошъ у најстарија времена умели су люди ватру воду и ваздухъ своимъ слугама начинити, кои имъ ил помажу различне послове свршавати илъ ихъ сасвимъ сами извршавати мораю. Тако мора вода да точкове различни воденица окреће; ветаръ мора крила ветре-
няче да тера; а ватра мора руде да растапа и раз-
лучуе. Алъ природне снаге, које е Богъ людма на по-
служу одредио неиздрпиме су, и што годъ се люди
нѣи веѣма познати труде, то све на друге и друге
начине наилазе, са нѣима се у своју помоћ и ко-
ристь служити.

Јошъ одъ давнашнѣи времена знасе, да водена пара велику снагу има, и да аке судове распрене, кад се вода у нѣи тврдо затвори и у нѣима на ватри у пару претвори. После се дознало, да пара одъ едне ове воде зуазимлѣ место одъ 1700 ова, (42 акова), толико се силно вода топлотомъ разтегне. Доцније се видило, да стегнута пара врло голему снагу има, да е кадра најтеже готово незаумлѣне терете покренути и вући, далеко веѣе нежелъ вода илъ ваздухъ.

Јошъ доцније измислише люди парне казане, одъ кованого и свудъ тврдо везаногъ бакра, и изумеше сираву, где е' обе стране парногъ казана, весласте точкове споише, пакъ употребише ту машинерию на лаѣе. Као стрела брзо почеше такове лаѣе воду и таласе сеѣи, нитъ требаше ветра ни ветрила. После то-
га удесише ту исту машинерию са некима малимъ про-
менама и за кола, пакъ ихъ за гвоздене шине, гвоз-

дене стазе илѣ путове удесише. У едномъ сату пре-
лазе парна кола, са јошъ 10 илѣ 20 за њима при-
копчанимъ све тешкимъ и тешко отереѣенимъ колма,
путъ одъ 4. 6. и 8. миља, и преносе више терета, не-
го што ихъ илѣда люди на еданпутъ покренути могу.

За парна кола нужно су и гвоздене стазе, по
коима точкови трче. Између аустриски гвоздени стаза
илѣ путова, има една, што преко 3000 стопа високо-
га брда Семеринга води, кои на граници дойнаустри-
ской и штаерской стои. Ова е стаза, коју бриги на-
шегъ милостивогъ цара благодарити имамо, едно право
чудо и дивостворъ архитектонички. Она води часъ
преко тврди мостова, изнадъ дубоки јзбина и бездни,
часъ подземно крозъ прокопе стенеке и дугачке ла-
гумове, кои се енглескимъ именовъ тунели зову. Най-
знаменитие е на Семерингу, да парна кола са грдни
собомъ вукући терети, узъ брдо у висъ иду. —

Кадъ гледнемо парну машину приближе, онда се
морамо удивити оной *силесии* различити справица, кое
су све ту удно свезане и уцело склопљне. И све од
найситниегъ кличиѣа до највеће трупине казана, све
е удешено за ту цель, на коју цела машина служи.
Редовно иде ту сапиште казана горе доле, и надзи-
ратель машине зна точно, колко се реда у едномъ ми-
нуту мора сапиште дигнути и спустити, да машина
мало брже илѣ мало спорие иде и ради; онъ зна, ко-
лико е дрва илѣ угля за ватру и пару доволно, и
колико се паре начинило; онъ с' еднимъ претомъ и у
едномъ часку ту голему машину заустави или е онет
пусти, тако е удешена; све запорнице отвараю и из-
пуштаю на ону страну куда е нужно; и чимъ што
неуредно пође, одма позна по пари, коя на томъ ме-
сту звиждати пође. И као што се даде на парнимъ
колима употребити да њи вуче, и на рекама и морама
да лађе тера, тако се исто даде и на силне друге по-

слуге и послове употребити: да воду вуче ил шмрче, да руде и каменѣ изъ рудокопня на полѣ извлачи, да ланѣ и куделю и вуну и свилу преде, да платна и човтка, да дрва и даске сече, да гвожђе куе, да папирѣ прави, да брашно мелѣ, и ко би све избројао, на што е све люди употребљаваю, на штол' употребити неће; а една едина парна машина уради више негъ што стотина люди ускупѣ са своимъ рукама и снагами урадати могу.

Србско войводство и тамишки банатъ.

(Една лекција изъ географіе за ученѣ на карти.)

Круновина у којој ми живимо зове се србско войводство и тамишки банатъ. Нѣне су границе са истока Ердель, е' юга милитарска краина, са западу и севера Славония и Мађарска. Войводство се ово састоји изъ три посебне провинције, Срема Бачке и Баната, заузима 527 квадр, миля, и има до преко еданѣ и по милиона жителя. Ова е земля сва равна, само е источни крај баната и сремско подунављѣ брдовито. Равница е само западосеверно песковита, и у подунављу и потрисию бачкомъ и банацкомъ баровита, а у осталомъ свуда најплоднија и најблагословенія земля. Вода има више него и една аустреска провинција, као Дунавъ, Тиса, Моришъ, Бегей, Тамишъ, Брзава, Карашъ, Нера бела река и Черна, и Аранка; бачки каналъ и више банацки. Овамо спадаю и бачка езера, одъ коих е Палић најглавније. Земля е сва врло плодоносна, тако, да окромъ неки краева никогъ љубренија непотребуе. Најглавнији су производи: шеница, ражъ, ечамъ, кокурувъ и зобъ; варива, куделя, репица, дуванъ; овде роде многа славна вина и воћа, овде се млого марва одрани, и чела и свилена буба однегуе. Дивљачи има

млого, по шумама, по брдима и барама. У свима великимъ рекама има много рибе. Рудокопља има знаменити златомъ и Сребромъ, особито бакромъ и гвождемъ, алъ највеће е рударско богатство угаль, коемъ е по ваљности едва пара наћи.

Овде е знаменита трговина и провозна за Турску и источне землѣ коя сва овудъ пролази, а јошъ знаменития е боѣвна са раномъ. Ову помажу и водени и суви и гвѣздени путови; пароплави плове Дунавомъ, Тисомъ и Савомъ и извозе силну рану у Мађарску и Рвацку. Паровози иду одъ Базияша до Сегедина и скопчавају Тису с' Дунавномъ и Савомъ. Телеграфа има одъ Темишвара на све стране пружено Араду, Вршцу, Бечею и Новомъ Саду Илоку и Земуну, и Сегедину све низъ главне и добре друмове.

Ова е земля била јошъ одъ старо римски и грчки времена насељавана и расељавана, овде су силни крѣпави ратови боѣви вођени, и силни народи едан другогъ проганяли и станъивали се, одъ коихъ су се ова четири као главнија одржала: Срби, Румунѣ, Немци и Мађари. Црквомъ припадају Срби и Романи православној, Немци и Мађари римској, понешто унијатској и лутеранској. Главне народности има три: Срби на југу и западу, Романи на истоку, а Мађари на северу.

Срби, по којима се ова земля и зове србско войводство, населили су неке крајеве одъ врло давнашњихъ времена, алъ утврдили су се текъ одъ 15. стѣлѣтѣ, чрезъ чешѣ насеобине изъ Србиѣ. 17. и 18. столѣтѣ било е овуда велики и крѣпави боѣва са Турцима, под којима су ове землѣ люто стѣняле и опустошене биле, докъ ихъ нијеу Срби подъ аустријскимъ войводама ослободили и Срби са Немцима опетъ поново обделали. Год. 1690. на позивъ цара Леополда I. дошло е 36000 србскихъ породица подъ предводителствомъ патриарха

Арсениа Чарновѣѣа у опустошенѣ Сремѣ и Бачку. На карловачкомѣ миру год. 1699. буду ове обе провинцие одѣ Турака очишћене, и добию милитарски уставѣ. О пожаревачкомѣ миру године 1718. подпадне и Банатѣ подѣ нашегѣ цара, и одавде буду Турци изтерани, наѣ исти уставѣ добие и Банатѣ. После одбиени Турака престане та нужда милитарскогѣ устава и године 1747. нареди се провинцијална влада, и буде подѣ царомѣ Јосифомѣ II. подѣ централну владу мађарску подвргнута. Одѣ овогѣ доба почну Мађари Србе угњѣтавати, доѣ ние год. 1848. и 1849. до крвави боова дошло, кодѣ Алибунара, Перлеза, Мошорина, и Сентомаша. Год. 1849. будне чрезѣ царски патентѣ одѣ 18. Новем. Войводство одѣ Мађарске одлучено, и влада войводства царскомѣ местозаступничеству подвргнута. Ова круновина сачинява садѣ одну за се губернию, са главнимѣ градомѣ Темишваромѣ, где губернаторѣ седи, коемѣ е у помоћи вице-президентѣ, еданѣ дворски и више други земальски саветника. Поделѣна е ова круновина на петѣ окружия: темишварско са шестѣ, лугошко са четирѣ, бечкеречко са осамѣ, сомсорско са шестѣ и новосадско са петѣ срезова.

(Оди покажи ми на карти границе? брда? равницу? баре? пескове? покажи реке и поредѣ кои места теку? покажи најглавния места окружна? срезна? Покажи најглавние друмове и пр.?)

Славония.

(Една лекция изѣ географие.)

Славония, некада самостално кралѣвство, доцније присавдинѣна Мађарској, сачинява одѣ год. 1849. са Ррвацкомѣ одну засе круновину великога аустрискогѣ царства. Славония е ограничена северно Дравомѣ, јуж-

но Савомъ, источно войводствомъ а западно Рвацком. Славония е найвише равна, само на западу бреговита, где се дужъ еданъ край од вараждинске планине пружа и разгранява. Између ови брда има сила манъи и већи красни долина, одъ коихъ е пожешка долина и найвећа и найлепша, и с' лепоте свое далеко чувена.

У Славонии има много река и речица, кое е ил по краю ватаю илъ средомъ теку и ню врло плодномъ и богатомъ земљомъ чине. Найглавние су реке: Дунав, кои напрамъ Осеку Славонию вата, где подъ Вуковаромъ Вуку прима и више Илока у войводство тече. — Драва вата Славонию код Питемаче где реку Струг у себе прима, кодъ Васке Брану, кодъ Подгайца Карашицу, кодъ Петриеваца Оравицу и тече мимо Осека у Дунавъ. — Сава вата Славонию одъ Ясеновца и ту прима Уну, пакъ тече мимо Градишке где Стругъ, мимо Ориовца где Орляву, мимо Брода, где Рушевицу у себе прима, и кодъ Береске Срема се вата и далъ Земуну и Дунаву тече.

Славония е у Посавлю у Подравлю и Подунавлю баравита, особито око Осека, зато е и клима овуда мало нездравия, алъ е земля збогъ ови вода плодна и богата; рађаю сва жита, кукуруз, варива, најславние е воће, особито ябука и шљива, има знатни вина, има орови, кестенови, липови и растови шума, има шишарки и жира много, за кое се као и за дрво многи новацъ у земљу унесе.

У брдима има много валяногъ угља, креча и мермера. Одъ рудни извора знаменита е старославна баня Дароваръ, и јошъ знаменитие врло целителна јодбаниа Липикъ.

По целой овой земљи много се стока негуе, особито овце, кове, и свинъ; исто се тако силна чела држи и силна свилена буба одрани. Што се радиности тече, знатно е свилоделие, има знаменита стакла-

ра близу Пожеге, аљ е најзнатнија трговина са др-
вима за грађу и остале домаће и занатлиске потребе,
која се сва дрва Дравом до Осека спуштају и ту про-
дају. Суви путеви најглавнији су: одъ Осека мимо Дра-
ве преко Валпова, оба Михольца, Веровитици и Пите-
мачи; други одъ Осека Нашицама и одавде едан пре-
ко Ораовице и Слатине у Веровитицу, а други одъ
Нашица преко Крдине планине Пожеги. Од Осека води
еданъ путъ преко Вуке Таковару, и отудъ еданъ къ
Винковцима, други преко Рушева и Плетернице Поже-
ги; најпосле еданъ вдъ Осека Вуковару и одавде пре-
ко Илока низъ Дунавъ Варадину. Одъ Пожеге води
еданъ путъ Градишки, други Пакрацу, и одавде Даро-
вару и Веровитици.

Житеља има у Славонии окромъ границе нѣне око-
ло 300,000 сви су Срби источногъ и западногъ ве-
роисповеданія, они стое подъ пакрачкимъ епископа-
томъ и патриаршиомъ, а ови подъ загребачкимъ ар-
цибискупомъ и ђаковачкимъ бискупомъ. Провин-
циаломъ е поделѣна Славонія на две жупаніе ил ок-
ругија, осечко и пожешко. Осечка жупанія има 4.
среза; осечки, веровитички, ђаковачки и вуковарски;
а пожешка жупанія има 2 среза; пожешки и пакрач-
ки; военомъ краином поделѣна е на 2 регемента гра-
дишку и бродску.

Најзнаменитија су места: Осекъ на Драви, еданъ
одъ ячи градова, са вишомъ гимнасиомъ; Пожега на
Орляви, са вишомъ гимнасиомъ; Таковаръ, са столи-
цомъ римскогъ бискупа са семинариомъ; Пакрацъ, сто-
лица православногъ епископа, са србскомъ богослови-
омъ; Винковци штопъ бродске регемента са вишомъ
гимнасиомъ.

Славонія е подъ римским царомъ Аугустом под-
пала подъ Римљане, доцније падне подъ бизантиске ца-
реве; после су с Авари опустошили, али се оцет оте-

да, и после е све до 11 столетия подъ своимъ собственимъ господарима стояла, докъ се вие мађарској круни присаединила. Жители Славоние одма су Христову веру примили јошъ одъ најстариј доба, али су ихъ текъ св. Кирилъ и Методије у 9. веку у хришћанству утврдили.

У овој су земљи многи ратови вођени, кои су пределе ове силно опустошавали. Год. 1127, туклису се овде грчки цар Ковстантинъ и мађарски краљ Стеванъ. Год. 1133. били су се грчки царъ Емануилъ и мађарски краљ Гейза II. и тада мораше мађари Славонию Грцима уступити. Год. 1163. добије опетъ Бела III., кои е съ Грцима у любви живио Славонию и Сремъ, и даде имъ собствене банове, подъ којима су ове земљ до турски времена стояле. Год. 1442 почу Турци на ову земљу навалјивати кои су са њом до год. 1670. владали, и тада се после крвави 13. година дана трајући битака са Турцима од Турака ослободи. Год. 1690. уђу опетъ Турци аљ год. 1695 код Сланкамена люто потучени мораше изъ Срема и Славоние утећи, и год. 1699. на карловачкомъ миру подпадне ова земља подъ цара Леополда I. и добије одъ то доба војнички уставъ. Год. 1745. буде провинциалъ одцепљенъ и на 3 жупание, веровитичку, пожешку и сремску, а крајина на 3. регементе поделѣна градишку бродску и варадинску. Жупание су стояле побанскомъ владомъ, а регементе подъ варадинском генералкомандомъ. Год. 1849. одцепи се провинциалъ славонски сасвимъ одъ мађарске, и Славония са своје две жупание осечкомъ и пожешкомъ и са две регементе, бродскомъ и градишкомъ подпадне подъ бана, а сремска жупания са варадинскомъ регементом падне войводству.

Аустриски народи.

(Една етнографична лекција.)

(За учењѣ и читањѣ на карти.)

Окромъ Русие нема више ни едне државе у Европи, која би тако различни и многи народа имала, као Аустрија. Број жителя рачуна се до близу 40 милиона. Сви ови сачињавају четирѣ главна народа: Славјани, Немци, Мађари и Италијани; мањѣ су народи: Влахи иль Румунѣ, Ермени, Арбанаси и Чивути, са нешто Цигана. *Славјани* е одѣ свию највише, има ихъ преко 17 милиона, и поделюю се на северне и југоисточне; обоихъ има више грана. Северни су Славјани: *Чеси*, живе у Ческой и Моравској; *Ханаџи*, у Моравској; *Пољаци* у западној Галицији; *Руснаџи* у галицкимъ моравскимъ и угарскимъ карпатима; и *Словаци* у северној Угарској и нешто у Моравској. Југоисточни су Славјани: *Словенџи*, живе у Шгаверској, Коружкој и Кранској; *Хрваши*, у Хрвацкој; *Славонџи*, у Славонији; *Срби* у Войводству, у граници, и у Далмацији. *Немаџа* има око 6 милиона, и живе у Надвојводству Аустрије, горњој Шгаверској, северној Тирољској, и има ихъ по свима краевима царства *Мађара* има до петъ милиона, живе у равници угарској и у Ерделю; с' њима су сродни *Секлери*, *Кумани* и *Язиги*. — Тагана има око 3 милиона, и живе у Млетачкој и у јужној Тирољској, а има ихъ разсејно и по Истрији и Далмацији по градовима. — Између мањѣ народа има Влаха иль Румунѣ највише, близу два милиона, живе у источномъ Банату и у Ерделю. *Македонџи* управо Цинџари, живе само по варошима у Банату, Срему, Бачкој и по целој Мађарској као трговци. — *Ермени* има разсејно по Галицији и Мађарској. *Арбанаса* иль *Клименаша* има само у два села у сремској граници. *Јуда* има по свим краевима цар-

ства разсеяно, изванъ границе, понайвише у Галиции и северной Маѳарской. Цигани живе само као чергаша, одъ села до села вукући се.

(Покажи ми на карти где живе: Чеси? Ханаџи? Словаџи? Поляџи? Русенџи? Словенџи? Ррвати? Славонџи? Срби? Немџи? Маѳари? Талиџани? Власи? где живе северни а где югоисточни Славџани?)

Умѳреность у елу и пиѳу.

Арапскомъ князу пошлѳ Персеѳскѳй краљь едногъ ученогъ и врло искусногъ лѳкара, да бы оваѳ тамошњимъ жителѳима у случаю нужде одъ помоѳи быти могао. Оваѳ пребуде тамо нѳко време, и кадъ види, да нѳгове помоѳи нѳтко не тражи, оде князу и потуџи му се, да га јошѳ досадъ никаквомъ болестнику позивали нису, и да онъ, неимаюѳи прилике, свое искусство у лѳкарской вѳштѳинѳ јошѳ нѳе могао показати. „Мои люди,“ одговори му князь, „не еду нигда докъ неогладне, а оставляю ело и пиѳе обично пре, него што бы къ истоме волю сасвымъ изгубили.“ — „Та башъ то е,“ прихвати садъ лѳкаръ рѳчь, „право средство, коимъ се постоянно здравлѳ проузрокуе; кадъ дакле люди у овой землѳ тако живе, то самъ я овде сасвымъ не потребанъ.“ — Оѳъ се одма опрости са княземъ, и врати у свою постоѳбину.

Награда,

Ловъ ловеѳи намѳри нѳкѳй царъ на едногъ старца, кой младъ орахъ пресаѳиваше. Онъ доѳаши къ нѳму и заѳита га: „Колико имашъ ты година?“ — „Преко 80 господару,“ одговори оваѳ „алъ самъ Богу хвала јошѳ тако здравъ, као да самъ одъ 30.“ — „Накъ колико мислишъ ты јошѳ живити,“ продужи царъ разговоръ „кадъ тако младо воѳе садишъ, кое ѳе текъ

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

повдно плода донети? — Зашто се трудишъ суетно?“

— „Знамъ я, господару! добро,“ одговори тежакъ „да ѣу я у велике у гробу лежати, кадъ ово дрвце првый путъ плода донело буде; ал' су и наши стари воѣ садили, одъ коихъ плоде мы уживамо, право е дакле, да и мы тако чинимо.“ — Овай не очекиваный одговоръ тако се допадне цару, да онъ нѣколико дуката извади и поклони му. „Нека садъ реке тко,“ говораше радостанъ стараць „да самъ се суетно трудо, кадъ ми ево првогъ дана, младо ово дрвце, овако богате плоде принесе!“

Примери за рачунъ.

6. Та иста добра газдарица и боля жена и мати прионе лепимъ око свогъ мужа, те онъ ракию, никако не пие пре свое 60-те године. Одби све што годъ онай кои ракию троши до 60-те год. попие, и метни све овой доброй жени у завреду, колико е? Ал' она ни своіой деци неда пити ракию, до женидбе, а кадъ іѣ ожени она свое снае научи, да и оне са свои мужеве учине тай заветъ, — колико е ту куѣи ближе? Узми одъ отога треѣину само и метни овой доброй матери у рачунъ, еръ ако ние више, за цело е толико нѣне вредности. —

7. Та иста добра жена и мати учини и то кодъ свога мужа, да онъ пушенѣ сасвимъ остави, нитъ своіой деци дае пушити; а свое снае научи, да и оне свое мужеве одъ тога заветую, и наручуе имъ да и оне свое снае исто тако обавесте. Метни све новце онога дуванѣие овой у заслугу, па и треѣину новаца дуванѣини синова, далѣ нетреба, — илѣ ако далѣ оѣешъ, а ти метни онда $\frac{1}{6}$ одъ они новаца, што унуци ономъ попуше; алѣ онда метни и половину вина и ракие што е преко свои кѣери своима зетовима уштедила. —

8. Та иста добра жена и мати сачува све оно што е на нечуванѣ аљина потрошено. Метни за мужа све нѣойзи у рачунѣ, — метни јошѣ едаредѣ толико слободно, — и метни трећину одѣ синова; тако исто и половину одѣ зетова, — и $\frac{1}{6}$ одѣ унука; ерѣ в све то она урадила или собомѣ, или преко свои кѣри, или преко свои снае. —

9. Време поста препости сва нѣна куѣа. Метни све штогодѣ в горе речено да се сѣ непостени више потроши овой у завреду кѣ томе; јошѣ половину одѣ сваке кѣри и јошѣ по $\frac{1}{3}$ одѣ сваке снае.

10. Она свогѣ мужа намоли те се самѣ брие, — одузми дакле одѣ целе горнѣ суме едну петину на бритве и сапунѣ и пр., а четири петине метни нѣойзи у заслугу. Јошѣ додај половину заслуге за сваку кѣр, и $\frac{1}{3}$ заслуге одѣ сваке снае нѣзине. —

11. Она свогѣ мужа намоли, да онѣ сваки радни данѣ свой посао за еданѣ сатѣ рание почне, а за еданѣ доцније остави, — метни јој дакле целу горе помевуту изгубљѣну суму у вредностѣ и заслугу. Ал додај јошѣ и половину одѣ нѣни кѣри и $\frac{1}{3}$ одѣ снае и $\frac{1}{6}$ одѣ унука. —

Упразнѣна учительска мѣста:

У Суботици обе класе, старја и млаѣа; етецнште до послѣднѣгѣ Августа. —

У Ади млаѣа класеа до 15. Септембра.

У Вршцу друга нормална класеа до послѣдн. Августа.

У Сомбору III. нормалн. класеа до 11. Септембра.

У Деспотѣ Сентивану до послѣднѣгѣ Септембра.

У Иригу две класе, женска и старја мушка до 16. Септембра.